

25 Pernambuco

Af Hans-Jørgen Sindholt

Artiklerne i vort medlemsblad indeholder næsten altid emner med relation til selve violinen og dens "søskende".

Men vigtigt for violinspillet er dog buen. Det er dog med buen, den spillende tryller musik ud af de fire strenge – ja, tryller – det er violintrøldmandens tryllestav.

For en gangs skyld vil den historieinteresserede redaktør tage sig den frihed at blade i gamle og nyere historiebøger for at fortælle historien om det såkaldte brasiltræ, som vel nok den træsort, man helst vil bygge en bue af – eller blot eje.

Ganske vist dækker ordet brasiltræ flere arter i den biologiske verden, men lad os nu kigge lidt på historien om træsorten med det pudsige navn "pernambuco".

Hedder det Pernambuk eller Fernambuk?

I ordbog over det danske sprog dansk i perioden 1700-1950

Står følgende at læse:

Fernambuk, subst. (farnnam'bug, -'bog) jf.: "Udtales Fernbuk". VSO. (Pernambuk. VareL.2 659). (jf. sv. färnbock; egl.: træ fra den brasilianske provins Pernambuco ell. Pernambuco; fagl.) (raspet) ved af Cæsalpinia echinata, der indeholder et rødt farvestof; rødtræ; brasilietræ.

Lidt geografi

Pernambuco er geografisk den delstat i det nordøstlige Brasilien – 101.023 kvadratkilometer og såmænd blot små 8 millioner indbyggere. Måske husker læserne navnet Recife, som er landets helt dominerende hovedstad – en havneby med sin egen lange historie. Landets befolkning er overvejende præget af fattigdom, udbredt analfabetisme og høj børnedødelighed. Herlighederne styres med hård hånd af rige godsejere.

En smal stribe land langs kysten har frugtbar rødjord, massapê, som siden den portugisiske kolonisering i 1534 har dannet grundlag for en ensidig sukkerrørstyrkning. Sukkeret gjorde området rigt, indtil konkurrencen fra andre producenter i Mellemamerika og Caribien medførte prisfald. For den

ensidige sukkerøkonomi medførte det en forarmelse, som endnu ikke er overvundet; sukker er fortsat grundlaget for økonomien i Pernambuco. Med statslige støtteordninger er der dog kommet en del industri til Recife og byer inde i landet; det er især tekstilindustri, der etablerer sig, tiltrukket af områdets lave lønninger.

Lidt historie

I slutningen af 1400-t. fik portugiserne idéen

om et monopol på søfarten til Indien. Den ide blev ikke vel modtaget af Castilien, som siden begyndelsen af 1400-tallet havde holdt på retten til De Kanariske Øer. Castilien (*den centrale og vestlige del af Spanien*) og Portugal kæmpedes om handelen på Guinea. I 1480 blev De Kanariske Øer endeligt tilkendt Castilien, som til gengæld afgav Guinea, guldets og slavernes land.

Det er i denne sammenhæng, man skal forstå Columbus' fantasifulde projekt om at nå til Indien med dets krydderier og guld ad en kortere vej end den, som portugiserne nu havde monopol på.

Da Columbus i 1492 nåede til Amerika, blev portugiserne oprigtig bekymrede. Spaniere og portugisere søgte at få pavens afgørelse på sagen. Det endte i 1494 med den såkaldte Tordesillastraktat, der delte de to landes interesseområder.

Verden blev på det nærmeste delt i to dele: Den vestlige til Spanien og den østlige til Portugal.

"En streg" fra nordpol til sydpol blev

trukket på kortet på lidt over 2.400 km vest for Kap Verde-øerne ved Vestafrikas kyst.

I 1498 opdagede Vasco da Gama søvejen til Indien, og fra 1505 blev der installeret en vicekonge i Indien med en stærk flådestyrke for at opretholde søherredømmet i området og dermed fik portugiserne i praksis monopol på handelen med krydderier.

Det skæppede godt i den portugisiske konges pengekasse, og det blev nu muligt for ham at gøre flere opdagelsesrejser – også vestpå.

Den 22. april 1500 tog den portugisiske admiral Pedro Álvares Cabral officielt det land, der skulle blive til Brasilien, i besiddelse for kongen af Portugal. Det har været

et omstridt spørgsmål, om Brasilien blev "opdaget" ved et tilfælde, eller om Cabral, der ledte sin flåde på vej til Indien, valgte en mere vestlig sejlroute, fordi portugiserne vidste, at de landområder, som ifølge den før omtalte Tordesillastraktat skulle tilhøre Portugal, faktisk var at finde.

De portugisiske søfolk konstaterede hurtigt de store mængder af "det røde træ" langs kysten og ind i landet langs floderne.

Det smukke, røde træ kaldte de nysgerrige folk for Pau-brasil. Et pudsigt ord, som ved en nærmere analyse groft kan oversættes som "glødende stik" – Brasil

kender vi næsten fra ordet ”brasa”, som er det portugisiske ord for glød (Hvem kender ikke pudsemidlet ”Braso”?) Forstavelsen ”Pau” er ligeledes portugisisk og betyder ”stik”. Det viste sig, at det brasilianske træ indeholdt finere farvestoffer end træ

fra asiatisk område, og snart blev der indledt en sand rovdrift på ”brasiltræet”. Træets røde farvestof brugte man blandt andet i indfarvningen af luksus-tekstiler – f.eks. fløj, der var særdeles efterspurgt i renæssancen. Den rejsende venetianer Marco Polo havde såmænd allerede under sine rejser mod øst hjembragt ”det røde træ”

Snart kom der gang i en for portugiserne rentabel skovdrift. Trafikken over Atlanten med træ og blev de følgende år ganske voldsom. Portugiserne fik problemer på halsen med at drive denne rovdrift på naturen i det fjerne land, idet andre landes søfarende forsøgte sig med blandt andet udpræget sørøveri mod de portugisiske skibe og smugleri af fine træ.

Botanisk er det såkaldte brasiltræ i flere sorter – ca. 125, hvoraf omkring

en snes arter kommer fra staten Pernambuco, men dog i samme ”familie” (Fabaceae). Men udtrykket ”brasiltræ” bruges oftest om arterne *Caesalpinia echinata*. Træet kendes altså under navnet Pernambuco.

Brasiltræet er et lille til mellemstort træ som efter fældning får en dybrød farve. Det er hårdt og tungt og ret let at bearbejde. Kernetræet er det bedst egnede træ til violinbuer, fordi det har den rette kombination af vægt, fleksibilitet og styrke.

Træet findes kun naturligt i kystregnskoven, som i dag er reduceret til 7% af det oprindelige areal. Det vokser her i tørre kars landskaber på fritliggende kalk.

Rovdriften gennem de mange år har medført fredning – og så bliver det jo nok lidt kostbart at bygge en violinbue af det røde træ. Dyrkningsforsøg viser at træer på 30 år giver ved som er egnet til at lave violinbuer.

25 Tordesillastraktaten

Traktaten opdelte Atlanterhavet ved hjælp af en linje, der blev trukket fra pol til pol i en afstand af 370 legua (ca. 1550 km) vest for Kap Verde øerne. Den vestlige halvkugle skulle tilhøre Spanien, mens den østlige skulle være portugisisk. På den måde kom de katolske herskere og Johan 2. overens om, at erobringer kunne foregå på begge staters vegne i forhold til den allerede kendte verden. Denne traktat om opdeling af oceanet var en nyskabelse i og med, at det var første gang, man fastlagde en grænse, der opdelte både land og hav. Det skabte baggrunden for den nutidige opdeling af Sydamerika, hvor Brasilien er portugisisktalende, mens de øvrige lande er spansktalende.

Da Tordesillastraktaten blev en realitet - og det har bestemt ikke været nemt - blev der skrevet flere dokumenter såvel på spansk som portugisisk.

Her ses et af de spanske dokumenter, som opbevares i Portugal.

Alexander VI

Kong Ferdinand og dronning Isabella - "det katolske kongepar", som stod bag denne traktat.